

Melléklet

Németh Judit *Idős nők életkoralapú diszkriminációs tapasztalatai és megküzdési stratégiái* című dolgozatához

1. Táblázat

A vizsgálat fő- és altémái

Főtéma	Altémák
(A) az időskor megélése	(A1) az időskor meghatározása és megélt jellemzői (A2) az alábecsültség és mellőzöttség tapasztalatai
(B) az öregedés kihívásaival való megküzdés eszközei	(B1) az aktivitás és a mobilitás jelentősége (B2) egyéb eszközök és megküzdések
(C) gondoskodás	(C1) a gondoskodás formái (C2) a gondoskodás megélése (C3) öngondoskodásról való gondolkodás

2. Táblázat

A minta fő jellemzői

Álnév	Életkor	Lakhely típusa	Családi állapot	Iskolai végzettség	Gyermeke van/nincs	Unokája van/nincs	Dédunokája van/nincs
Éva	73	főváros	özvegy	felsőfokú	van	van	nincs
Mária	74	város	házas	középfokú	van	van	nincs
Erzsébet	76	főváros	özvegy	felsőfokú	van	nincs	nincs
Katalin	83	község	özvegy	alapfokú	van	van	nincs
Ilona	84	főváros	házas	felsőfokú	van	van	nincs
Emma	85	község	özvegy	alapfokú	van	van	van
Zsóka	88	főváros	özvegy	középfokú	van	van	van

3. számú melléklet: interjú-vezérfonal

Instrukciók az interjúztatónak:

1. Közérthető nyelvezet és egyszerű fogalmazás: feltételezhető, hogy a résztvevők számára a kutatott probléma korábban nem vetődött fel explicit módon, nem feltétlenül szoktak gondolkodni rajta, ezért fontos a közérthetőség, és kerülendők a szakmai terminusok (pl. diszkrimináció, előítélet, ageizmus).
2. Résztvevők ösztönzése: biztosítsuk az interjúalanyt arról, hogy a feltett kérdésekre nincs jó vagy rossz válasz, kifejezetten a szubjektív, megélt tapasztalataikra vagyunk kíváncsiak, a saját szavaikkal elmesélve, ahogy az számukra releváns. Éreztessük vele, hogy a saját életének ő az igazi szakértője.
3. Rugalmasság: a félig strukturált interjú módszertanához híven nem ragaszkodunk a kérdések egyenkénti feltételéhez, az összes téma érintéséhez, sem a kérdések előre meghatározott sorrendjéhez. Továbbá a beszélgetés természetességét és közvetlenségét elősegítendő a kérdések megfogalmazása is adaptálható a szituációnak megfelelően.
4. Empátia, érdeklődés, tapintat: az interjúkészítő mutasson őszinte érdeklődést és együttérzést, és ha a résztvevő elkalandozik a témától, és a kutatás szempontjából irrelevánsnak ítélt információkra fókuszál, udvariasan tereljük vissza a beszélgetést a releváns témához. Ha szükséges, ismételjük meg a kérdést, de ügyeljünk a tapintatra, ne hozzuk kényelmetlen helyzetbe a résztvevőt.
5. Lelki kár okozásának megelőzése: tájékoztassuk a résztvevőt arról, hogy a kérdések esetleg felkavaróak lehetnek, és biztosítsuk arról, hogy bármikor megtagadhatja a válaszadást, kérhet szünetet, vagy akár meg is szakíthatja az interjút. Az interjúkészítő maga is figyelje a résztvevő nonverbális jelzéseit, és ha érzelmileg megerőltetőnek ítéli a helyzetet, javasoljon szünetet, vagy terelje más témára a beszélgetést. Az interjúztató tartózkodjon a túlságos érzelmi bevonódástól. Az interjú nem tanácsadás, ezért nem feltétlen lesz lehetőség a felszínre került negatív érzések feloldására, de törekedjünk arra, hogy az interjú pozitív hangulatban végződjön, visszajelzéssel erősítsük meg a résztvevőt megküzdési erőforrásainak meglétében, abban, hogy a megosztott tapasztalatainak tudományos és társadalmi haszna van, és fejezzük ki hálánkat az együttműködésért.

Interjúkérdések témakörönként:

I. Ráhangolódás:

1. Kérem, meséljen egy átlagos napjáról!

II. Az időskorral kapcsolatos társadalmi normák és önazonosság kérdésköre:

1. Ön szerint mikor kezdődik az időskor? Kit tekinthetünk idősnek?
2. Ön hogyan látja magát? Annyi idősnek érzi magát, mint ahány éves? Kérem, fejtse ki!
3. Általában a tegeződést vagy a magázódást részesíti előnyben? Kivel tegeződik, és kivel magázódik? Hogyan szólíthatják Önt a gyerekek/fiatalok/idegen felnőttek (pl. orvosok) (pl. zavarja, ha néninek szólítják)?
4. Hogyan látja magát más idősekhez képest? Van, amiben különbözőnek érzi magát?
5. Változott valami jelentősen az életében, ahogy idősebb lett? Ha igen, mi?

III. Az idősekkel szembeni sztereotípiák és ezek hatása a mindennapokra:

1. Ön szerint mit gondolnak a fiatalok az Ön korosztályáról?
2. Ön szerint mit gondolnak a kortársai az Ön korosztályáról?
3. Mit gondol a mai fiatalokról?

4. Tapasztalt valaha olyat, hogy másképp bántak Önnel az életkora miatt?
Érinthető témák pl.
 - a. úgy beszélnek vele, mint egy gyerekkel
 - b. nem hallgatják meg, nem veszik komolyan a véleményét
 - c. úgy kezelik, mintha nem lenne képes bizonyos dolgokra (szellemileg vagy fizikailag), pl. tanulás, döntéshozás
5. Mit gondol, mit várnak ma az idős nőktől, hogyan nézzenek ki? Mi a véleménye erről?
6. Mit gondol, a férfiak milyennek látják az idős nőket?
7. Van olyan, amit szeretne, hogy másként gondoljanak az idősekről?

IV. Idős nőekkel szembeni gondoskodási szerepelvárás:

8. Milyen gondoskodást nyújtott családtagjainak élete során?
9. Van olyan családtagja, akinek most is gyakran segít? Mesélne erről?
10. Hogyan vesz részt az unokái körüli mindennapokban?
11. Milyen gyakran érzi úgy, hogy a családtagjai számítanak arra, hogy segítsen nekik?
12. Tudna olyan helyzetről mesélni, amikor úgy érezte, a családtagjai többet vagy épp kevesebbet várnak el Öntől, mint amennyit szívesen adna?
13. Mit gondol, mi történne, ha nem tudna mindig segíteni?

V. Pozitív (jóindulatú) ageizmustapasztalatok feltárása:

1. Érezte már úgy, hogy az életkora miatt túlságosan óvják (olyan feladatokról is, amelyet gond nélkül el tudna végezni)?

VI. Általános biztonságérzet állapotának felmérése:

1. Ön szerint ebben az országban jó megöregedni?
2. Mit gondol, ma jobb esélyei vannak az embernek arra, hogy biztonságban éljen, mint régebben?
3. Mennyire aggódik az idősekkel szemben elkövetett csalások és bűncselekmények miatt?
4. Mit gondol, a társadalmunk jó irányba fejlődik, vagy inkább hanyatlik?

VII. Pozitív lezárás: beszélgetés fókuszának az időskor pozitív aspektusára való terelése, együttműködés megköszönése.

5. Mi az, amit szeret a saját életkorában?
6. Mit mondana azoknak a fiataloknak, akik félnek az öregedéstől, milyen előnyökkel jár az időskor?
7. Van esetleg olyan téma, amit az interjú során eddig nem érintettünk, de kapcsolódik a témához, és szívesen beszélne róla?

VIII. Demográfiai adatok felvétele:

1. Hány éves?
2. Tartozik valamilyen nemzetiségi vagy etnikai kisebbséghez?
3. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége?
4. Mivel foglalkozott a nyugdíjazása előtt?
5. Hol él?
6. Kivel/kikkel él együtt?
7. Vannak unokái, dédunokái? Hány évesek?

4. számú melléklet: terepfeljegyzés (sablon)

Cél: a körülmények, háttérinformációk, valamint az interjúkészítő megfigyeléseinek, benyomásainak rögzítése az interjú alatt és közvetlenül utána a gazdagabb elemzés elősegítése érdekében.

Interjúalany álneve: _____

Az interjú helyszíne, időpontja: _____

Feljegyzések az interjú közben:

Feljegyzések az interjú után:

1. Az interjú időtartama (óra, perc):	
2. Jellemezze az interjú környezetét (nyugodt, zajos, világos, sötét stb.)! Volt valamilyen zavaró tényező?	
3. Milyen volt az interjú légköre, íve? Megítélése szerint mennyire sikerült bizalmas, kényelmes helyzetet teremteni?	
4. Hogyan érezte magát az interjúalany (pl. kényelmesen, inkább feszülten)? Hogyan változott ez az interjú folyamán? Milyen volt a testbeszéde (hátradőlt vagy előregörnyedt, gyakori szemkontaktus, elfordulás stb.)?	
5. Észlelt a résztvevő oldaláról részvételi ellenállást? Ha igen, sikerült feloldani?	
6. Volt kényelmetlen vagy érzelmileg megterhelő pillanat az interjúkészítő és/vagy a résztvevő számára? Meg kellett emiatt szakítani az interjút?	
7. Észlelt bármilyen érzelmi reakciót az interjú során (meghatódottság, szomorúság, nevetés stb.)?	
8. Volt olyan kérdés, amelyre különösen élénken vagy passzívan reagált a résztvevő? Volt olyan téma, amelyről nem szívesen beszélt?	
9. Hogyan jellemezné a résztvevő kommunikációját (pl. bőbeszédű, visszafogott, nehézkes) és az interjú ritmusát (gördülékeny, akadozó stb.)?	
10. Történt bármi váratlan az interjú során?	
11. Milyen további kérdései merültek fel az interjú során?	
12. Egyéb megjegyzések és reflexiók, amelyek segíthetnek az interjú megértésében, kontextusba helyezésében:	